

Проблеми ідентифікації об'єкта глорифікації в судовій лінгвістичній експертизі

Юлія Браїлко,

канд. філол. наук, доц., Полтавське відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»,
м. Полтава, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5203-7479>, e-mail: santie@ukr.net

Наталія Кисла,

канд. філол. наук, Полтавське відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Полтава,
Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5137-6647>, e-mail: kislaya_nataliya@ukr.net

Порушено актуальну проблему ідентифікації об'єкта глорифікаційної в рамках судової лінгвістичної експертизи у кримінальних провадженнях за ст. 436-2 Кримінального кодексу України.

Ключові слова: *судова лінгвістична експертиза; Кримінальний кодекс України; глорифікація; об'єкт.*

Challenges in Identifying the Object of Glorification in Forensic Linguistic Examination

Iuliia Brailko, Nataliia Kysla

This text addresses the pressing issue of identifying the object of glorification within forensic linguistic examination in criminal proceedings under Article 436-2 of the Criminal Code of Ukraine.

Keywords: *forensic linguistic examination; Criminal Code of Ukraine; glorification; object.*

Новелами сучасного законодавства є статті Кримінального кодексу України (далі — *КК України*), які набули чинності 16.03.2022 після початку повномасштабної збройної агресії РФ. З-поміж них: ст. 436-2, у якій криміналізовано глорифікаційну дію щодо «осіб, які здійснювали збройну агресію Російської Федерації проти України, розпочату у 2014 році, представників збройних формувань Російської Федерації, іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих Російською Федерацією, а також представників окупаційної адміністрації Російської Федерації, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та представників підконтрольних Російській Федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України» [1]. Перед судовими експертами постали нові проблеми, пов'язані з виявленням лінгвальних ознак глорифікації названих вище осіб, та нові виклики, спричинені нагальною потребою розроблення відповідної методики.

Питання правової характеристики поняття «глорифікація» порушено в працях В. Батиргареєвої [2], І. Жук [3], Д. Олейнікова та А. Сердечної [4] та ін., проблеми експертного вивчення цього лінгвістичного явища — у розвідках Т. Будко [5], Ю. Браїлко й Н. Кислої [6].

Експертна практика потребує подальших наукових досліджень із застосуванням комплексного підходу до встановлення мовних ознак глорифікації. Так, одним із завдань судового експерта-лінгвіста є ідентифікація її об'єкта / об'єктів з огляду на його / їхню участь у збройній агресії РФ проти України. З одного боку, воно нескладне, зазвичай у тексті описано, який стосунок та чи та особа має до цієї агресії, як-от: «Сержант Иван Сынков в зоне спецоперации вынес из горящего дома на руках троих детей и двух женщин, и оказал им первую помощь. а спустя два дня, в ходе боя помог доставить раненых товарищей в полевой госпиталь без потерь, уничтожив плотным огнём группу атакующих их националистов. Когда герой — это не работа, а призвание». Крім того, дослідник керується пресупозиційними знаннями й може чітко визначити, навіть за умови відсутності в тексті відповідної згадки, що, наприклад, В. Путін, Д. Медведєв, Р. Кадіров, Є. Пригожин особисто причетні до дій держави-агресора. То ж висловлювання на кшталт «Путин — Великий Президент, Россия — Великая страна», поза всяким сумнівом, мають лінгвістичні ознаки глорифікації учасника / учасників збройної агресії РФ проти України.

З іншого боку, якщо на дослідження надано мультимодальний текст (наприклад, напис на скриншоті із певним фото або малюнком), а «багато форм сучасного писемного мовлення також важко зрозуміти, якщо не враховувати зображення, розміщення тексту, типографічні особливості і колір» [7, с. 668], то експерт-лінгвіст не завжди може ідентифікувати об'єкт глорифікації, не виходячи за межі спеціальних знань. Як от у висловлюваннях на зразок «Мы поддерживаем нашу армию! Наши герои! Наши защитники! Наша гордость!»; «Спасибо вам, великий человек, великий воин»; «Лучший из президентов!»; «ЗАЧЕМ МОЛИТЬСЯ ЗА ПРЕЗИДЕНТА СТРАНЫ? У нас появился человек, которого нам Бог подарил, мы его не заслужили, который ведет себя так, что все удивляются и завидуют. На нем крест лежит очень серьезный, нужна молитва, поэтому мы находимся в полной ответственности того, что хороший человек нуждается в благодатной помощи» наявні, безперечно, ознаки глорифікації, однак того / тих, кого вона стосується, у межах судової лінгвістичної експертизи встановити неможливо.

Маркером приналежності глорифікованих осіб до представників країни-агресора є вживання в досліджуваних текстах літер латинського алфавіту V, Z (символів російського вторгнення в Україну та підтримки держави-агресора), особливо, якщо цими графемами замінено кириличні літери. У такому разі можна не конкретизувати особу, однак для встановлення лінгвальних ознак глорифікації учасника збройної агресії РФ контексту зазвичай достатньо: «Вежливый человек обеспечивает безопасность и порядок на улицах освобожденного от боевиков города Волчанска. Хорошей работы, освободители».

Замовники судової лінгвістичної експертизи подеколи не зважають на те, що не всі згадки про осіб, які так чи так підтримують збройну агресію РФ, можуть бути кваліфіковані як кримінальні правопорушення за ст. 436-2 КК України. По-перше, не завжди в тексті наявні лінгвальні ознаки глорифікації, а по-друге, не всі росіяни є учасниками збройної агресії. Ними, наприклад, не є волонтери, артисти, блогери й інші особи, які підтримують т. зв. «СВО», тож під час вибору матеріалу для лінгвістичної експертизи слід зважати на це. Тексти на кшталт «На стадионе "Лужники" прошёл митинг-концерт, посвященный участникам СВО. На концерте выступили известные музыканты. Свою композицию исполнил и певец Олег Газманов. Артист внезапно начал отжиматься прямо во время своего выступления»; «Жители освобожденного от киевских силовиков Северодонецка смеялись и плакали, встречая российских актеров Владимира Стеклова и Руслана Банковского, доставивших в город гуманитарную помощь. Об этом в своем Telegram-канале сообщил российский политический и общественный деятель, писатель Захар Прилепин. "Это гениально! Мои товарищи — актеры Владимир Стеклов и Руслан Банковский — привезли в Северодонецк гуманитарку", — написал Прилепин» не містять лінгвістичних ознак глорифікації осіб, визначених у ст. 436-2 КК України, а лише марно збільшують обсяг роботи експерта.

Здивування викликають не лише окремі надані на експертизу матеріали, але й судові рішення про наявність у певних об'єктах лінгвістичних ознак глорифікації учасників збройної агресії РФ проти України. У ЄДРСР знаходимо вирок, у якому зафіксовано, що на дослідження було надане фото, на якому зображено їжачка та прапор Російської Федерації з написом: «БОЛЕЮ ЗА НАШИХ!». У вирокі зазначено: «Таким чином ОСОБА_5 виразила восхвалення і возвеличення учасників збройної агресії рф проти України» [8]. Питання щодо об'єкта глорифікації тут є радше риторичним. У цьому ж вирокі на підставі аналізу фото бабусі з прапором ЄДРСР у руках та літерою Z на задньому плані, що горить вогнем, встановлено, що «такими діями ОСОБА_5 виразила значення возвеличення збройної агресії Російської Федерації проти України і демонстрацію її підтримки народом» [8]. Однак у ст. 436-2 КК України відсутні положення про глорифікацію самої збройної агресії РФ проти України, крім того, викликає сумнів наявність у літері-символі Z семантики вихвалення.

Отже, проблема встановлення лінгвальних ознак глорифікації осіб, визначених у ст. 436-2 КК України, яке передбачає й ідентифікацію відповідного об'єкта, є надзвичайно актуальною для сучасної судової лінгвістичної експертизи, вона потребує якнайшвидшого розв'язання шляхом створення відповідної методики, що допомогла б уникнути експертних помилок і спростити процес дослідження текстів.

Перелік джерел посилання

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 21.08.2023).
2. Батиргареева В. С. До кримінологічного аналізу виправдовування, визнання правомірною або заперечення збройної агресії РФ та глорифікації її учасників як нового виклику безпеці інформаційного простору України. *Інформація і право*. 2022. № 4 (43). С. 37—49. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2022.4\(43\).269976](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2022.4(43).269976) (дата звернення: 21.08.2023).
3. Жук І. В. Актуальні питання застосування ст. 436-2 КК України. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : мат-ли міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 21.10.2022). Львів. 2022. С. 143—146. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=7FcVScEAAAAJ&citation_for_view=7FcVScEAAAAJ:D03iK_w7-QYC (дата звернення: 21.08.2023).
4. Олейніков Д. О., Сердечна А. Ю. Науково-практичний аналіз термінів, використаних в диспозиції ст. 436-2 КК України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2022. № 74. Т. 2. С. 110—118. DOI: [10.24144/2307-3322.2022.74.52](https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.74.52) (дата звернення: 21.08.2023).
5. Будко Т. Колабораційна діяльність та виправдування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників (експертно-лінгвістичний аспект). *Експертне забезпечення розслідування фактів колабораційної діяльності* : мат-ли міжнар. наук.-практ. кругл. столу (Київ, 23.06.2022). Київ. 2022. С. 17—28.
6. Браїлко Ю. І., Кисла Н. В. Проблемні аспекти лінгвістичних досліджень у кримінальних провадженнях стосовно глорифікації учасників збройної агресії Російської Федерації проти України. *Криміналістика і судова експертиза*. 2023. Вип. 68. С. 302—312. DOI: [10/33994/kndise.2023.68.30](https://doi.org/10/33994/kndise.2023.68.30) (дата звернення: 21.08.2023).
7. Van Leeuwen T. Multimodality. *The Routledge handbook of applied linguistics* / ed. J. Simpson. New York : Routledge, 2011. Pp. 668—682.
8. ЄДРСР. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107432077> (дата звернення: 21.08.2023).

Особливості експертного дослідження технічного стану теплових мереж та причин нещасних випадків, пов'язаних із виконанням ремонтних робіт

Олександр Бублик,

ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0215-6653>, e-mail: olexbublyk@ukr.net

Юрій Чайка,

канд. техн. наук, ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1021-4662>, e-mail: yuri.chayka@gmail.com

Розглянуто експертну практику дослідження технічного стану теплових мереж та причин нещасних випадків під час виконання ремонтних робіт із недотриманням нормативно-технічних вимог посадовими особами й виконавцями робіт. Проаналізовано наявність причиново-наслідкових зв'язків між їхніми діями (бездіяльністю) та настанням досліджуваної події.

Ключові слова: технічний стан теплових мереж; експертиза; дослідження; ремонтні роботи; нещасні випадки; причини.